

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра богослов'я та соціально-гуманітарних дисциплін

08-09-02М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних робіт та виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми розвитку
громадянського суспільства» для здобувачів вищої освіти
другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною
програмою «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)»
спеціальності 014 Середня освіта (за предметними
спеціальностями). Предметна спеціальність 014.03 Історія
та громадянська освіта денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННП та гуманітарних наук
Протокол № 1 від 03.09.2025 р.

Методичні вказівки для практичних робіт та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми розвитку громадянського суспільства» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Предметна спеціальність 014.03 Історія та громадянська освіта денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Цецик Я. П. – Рівне : НУВГП, 2025. – 16 с.

Укладач: Цецик Я. П., к.і.н., доцент кафедри богослов'я та гуманітарних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Мельничук Ю. І., к.ф.н., доцент в.о. завідувача кафедри богослов'я та соціально-гуманітарних дисциплін.

Керівник групи забезпечення
спеціальності, к.і.н., доцент

Клинова-Дацюк Г. Д.

Попередня версія МВ 07-10-59М

© Я. П. Цецик, 2025

© НУВГП, 2025

Зміст

1	Вступ	3
2	Поради з планування і організації вивчення навчальної дисципліни	4
3	Тематика практичних робіт та самостійної роботи	7
4	Тема № 1.....	7
5	Тема №2.....	7
6	Тема № 3.....	8
7	Тема № 4.....	8
8	Тема № 5.....	9
9	Тема№6.....	9
10	Тема №7.....	10
11	Тема №8.....	10
12	Тема№9.....	11
13	Тема №.10.....	11
14	Тема № 11.....	12
15	Тема № 11.....	12
16	Оцінювання знань студентів.....	13
17	Список рекомендованої літератури.....	13

1. Загальні завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми розвитку громадянського суспільства» призначена для вивчення здобувачами вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Предметна спеціальність 014.03 Історія та громадянська освіта денної та заочної форми навчання. Дисципліна орієнтована на оволодіння здобувачами ключових понять формування та розвитку громадянського суспільства в Україні та світі та вплив його інститутів на діяльність органів влади на сучасному етапі.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні оволодіти ключовими поняттями ролі інститутів громадянського суспільства у житті держави, з'ясувати

особливості розвитку та його становлення в Україні наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Відповідно до освітньо-професійної програми з навчальної дисципліни

Мета дисципліни – «Актуальні проблеми розвитку громадянського суспільства»» набуття здобувачами теоретичних навичок та практичних умінь із ключових питань розвитку та функціонування громадянського суспільства та особливостей формування його інститутів в Україні на сучасному етапі її розвитку.

Предмет дисципліни ««Актуальні проблеми розвитку громадянського суспільства»» - вивчає ключові напрями становлення та розвитку громадянського суспільства вплив його інститутів на діяльність органів влади, його роль у забезпеченні демократичних прав і свобод людини і громадянина..

При вивченні даної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні отримати компетенції:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- здатність до співпраці та інтеграції в прагненні до мети спільно з іншими громадянами та цільовими групами, відомствами, організаціями, активної участі у командній роботі, безвідносно до фонових знань та бачень визначених завдань.
- здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності.
- здатність використовувати інновації у професійній діяльності.
- здатність застосовувати набуті історичні й педагогічні знання, сучасні методики і освітні технології, в тому числі й інформаційні, для забезпечення якості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.
- здатність вести дискусії про минуле в політичному та культурному контексті, в тому числі в тому числі іноземною мовою.

- здатність інтегрувати знання з інших, суміжних із історією, галузей знань, застосовувати системний підхід для розв'язання професійних завдань.
- здатність до постійного професійного розвитку та підвищення кваліфікації, самоосвіти.

Результатами навчання, які набувають здобувачі вищої освіти вивчаючи дану дисципліну є:

- знати предметну область професії, вміти формулювати та вирішувати проблемні завдання, генерувати нові ідеї.
- знати та розуміти сучасні теоретичні та методологічні основи історичної науки та методики викладання історії у закладах загальної середньої освіти.
- уміти інтегрувати знання з інших, суміжних з історією, галузей знань та застосовувати системний підхід до розв'язання професійних завдань.
- уміти вести дискусію про минуле в політичному та культурному контексті з використанням історичних та краєзнавчих знань, в тому числі іноземною мовою.
- аналізувати проблеми та формувати чіткі позиції у громадянському суспільстві, бути готовим до захисту прав та свобод людини у надзвичайних ситуаціях.
- володіти методологічними, дидактичними, науковими знаннями щодо здійснення громадянської освіти.

Обов'язкові завдання виконуються кожним здобувачем у процесі вивчення навчальної дисципліни, вибіркові є альтернативними.

Після виконання обов'язкових та вибірових завдань у встановлені терміни студент звітує викладачеві, а набрані ним бали враховуються як кількість балів за поточну успішність у навчальній роботі.

Оцінювання результатів поточної успішності студентів (завдань, що виконуються під час практичних занять, виконання індивідуальних завдань, консультаціях, результати самостійної роботи проводиться за наступними критеріями у (відсотках

балів, що виділені на виконання завдання з заокругленням до цілого числа):

- а) 100 % - завдання виконано вірно та вчасно, без зауважень;
- б) 80 % - завдання виконано вчасно й у повному обсязі, але присутні окремі незначні недоліки;
- в) 60% - завдання виконано вчасно, але містить значні недоліки у методиці чи практичній частині;
- г) 40 % - завдання виконано частково та містить суттєві помилки чи недоліки;
- д) 0 % - завдання взагалі не виконано.

У процесі вивчення дисципліни «Актуальні проблеми розвитку громадянського суспільства» передбачено наступні види роботи викладача зі студентами:

- проведення індивідуальних консультацій згідно графіка затвердженого кафедрою богослов'я та соціально-гуманітарних дисциплін;

- перевірка виконання індивідуальних завдань поточного контролю та модульних контрольних робіт;

- проведення індивідуальних занять зі здобувачами вищої освіти з метою підвищення рівня їхньої підготовки та розвитку індивідуальних здібностей результатом чого може стати підготовка наукових доповідей, статей у фахових виданнях.

Контроль самостійної роботи здобувачів здійснюється на практичних та індивідуальних заняттях у формі поточного контролю, модульних контрольних робіт та перевірки якості виконання індивідуальних і домашніх завдань. У табл. 1 наведено завдання для самостійного опрацювання.

Таблиця 1

Перелік питань для підготовки доповіді, інформаційного повідомлення, презентації

№ з/п	Назва теми
1.	Нормативно-правове забезпечення розвитку громадянського суспільства в Україні
2.	Специфіка державного управління в умовах формування громадянського суспільства
3.	Співпраця органів місцевого самоврядування і громадянського суспільства
4.	Соціальна сфера діяльності громадських організацій
5.	Формування інститутів громадянського суспільства в Україні після проголошення незалежності
6.	Ключові напрями співпраці держави та громадянського суспільства
7.	Причини цифровізації діяльності інститутів громадянського суспільства
8.	Роль громадських організацій України у сфері психологічної підтримки тимчасово переміщених осіб.
9.	Особливості функціонування ветеранських організацій України на сучасному етапі
10.	Ключові напрями діяльності волонтерського руху
11.	Співпраця волонтерських організацій з органами влади

3. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ РОБІТ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Практичне заняття № 1.

Тема: Громадянське суспільство: поняття сутність та принципи.

Мета: Ознайомити здобувачів із поняттям «громадянське суспільство» та його інститутами.

Питання для обговорення

1. Генеза поняття «громадянське суспільство».

2. Загальна характеристика громадянського суспільства. Структура громадянського суспільства.
3. Церква як інститут громадянського суспільства в Україні.
4. Сервісна спрямованість сучасної держави як запорука модернізації громадянського суспільства в Україні.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 17.

Практичне заняття № 2.

Тема: Державне управління в умовах формування громадянського суспільства.

Мета: З'ясувати зі здобувачами особливості державного управління в умовах функціонування інститутів громадянського суспільства на сучасному етапі.

Питання для обговорення

1. Публічна політика та механізми реформування системи державного управління в умовах демократизації громадянського суспільства.
2. Формування системного діалогу: громадська експертиза та науково-методологічний супровід діяльності органів виконавчої влади.
3. Основні етапи еволюції правового середовища для громадянського суспільства за роки незалежності України.

Норма часу (за навчальною програмою): 1 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 17, 18, 19, 20, 21.

Практичне заняття № 3

Тема: Взаємозв'язок органів місцевого самоврядування і громадянського суспільства.

Мета: З'ясувати причини та наслідки взаємозв'язку органів місцевого самоврядування та громадянського суспільства

Питання для обговорення

1. Роль та функції громадянського суспільства у демократичній державі.

2.Вплив громадської думки на діяльність органів місцевого самоврядування.

3. Роль органів місцевого самоврядування у формуванні громадянського суспільства.

4.Місце й роль місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства

Норма часу за навчальною програмою: 1 год.

Рекомендована література: 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9 14, 15, 17.

Практичне заняття № 4.

Тема: Соціальна та політична сфери діяльності громадських організацій

Мета: Проаналізувати зі здобувачами особливості соціальної та політичної сфер діяльності громадських організацій.

Питання для обговорення.

1. Можливості громадських організацій у розвитку громадянського суспільства: робота з людьми, які перебувають у складних життєвих обставинах.

2. Нормативно-правове забезпечення діяльності громадських організацій.

3.Місцевий референдум – необхідний інструмент для громад

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 18, 19, 21.

Практичне заняття № 5.

Тема. Розвиток інститутів громадянського суспільства в Україні після проголошення незалежності.

Мета: З'ясувати зі здобувачами причини та наслідки розвитку інститутів громадянського суспільства після проголошення незалежності України.

Питання для обговорення.

1. Основні тенденції розвитку громадянського суспільства в Україні у 1991–2014 рр.

2. Функціонування ІГС напередодні Революції гідності
3. Особливості діяльності громадянського суспільства в Україні у 2014 – 2024 рр.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 6, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 16.

Практичне заняття № 6.

Тема: Гендерні передумови розвитку громадянського суспільства.

Мета: Проаналізувати зі здобувачами причини та наслідки гендерного розвитку громадянського суспільства.

Питання для обговорення.

1. Гендерна компонента формування громадянського суспільства.
2. Роль гендерних стереотипів у розбудові громадянського суспільства.
3. Реалізація гендерної рівності в Україні на сучасному етапі.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 15.

Практичне заняття № 7

Тема: Цифровізація діяльності організацій громадянського суспільства.

Мета: Проаналізувати зі здобувачами причини та результати цифровізації діяльності організацій громадянського суспільства.

Питання для обговорення.

1. Цифрові процедури для організацій громадянського суспільства у процесах формування й реалізації державної політики.
2. Процеси цифровізації в діяльності організацій громадянського суспільства: інституційний розвиток і реалізації ініціатив

Норма часу (за навчальною програмою): 1 год.

Рекомендована література: 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 19.

Практичне заняття № 8

Тема: Особливості міжсекторальної співпраці держави, громадянського суспільства, бізнесу в пріоритетних напрямках.

Мета: Проаналізувати зі здобувачами особливості співпраці органів влади, бізнесу та громадянського суспільства.

Питання для обговорення

1. Фінансова й матеріальна підтримки Сил оборони України та гуманітарних потреб громадян з боку бізнесу.
2. Практики міжсекторальної взаємодії та партнерства: організації громадянського суспільства, бізнес, органи влади.
3. Міжсекторальна взаємодія у сфері психологічної підтримки .
4. Міжсекторальна координація діяльності та участь у формуванні політики відновлення, деокупації й реінтеграції територій

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 16, 17.

Практичне заняття № 9

Тема: Підтримка ветеранів, громадські ініціативи ветеранської спільноти, інтеграція, взаємодія та розвиток

Мета: Проаналізувати зі здобувачами роль громадянського суспільства України у справі підтримки ветеранів.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Питання для обговорення.

1. Інтеграція українських ветеранів: пріоритетні напрями діяльності організацій громадянського суспільства, розвиток ветеранських ініціатив та організацій.
2. Ініціативи організацій громадянського суспільства у формуванні й реалізації ветеранської політики: проекти, позитивні практики, можливості для розвитку.
3. Участь у державній регуляторній політиці, роботі консультативних і дорадчих органів державних установ, органів місцевого самоврядування.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 16, 17.

Практичне заняття № 10

Тема: Волонтерський рух в Україні: розвиток та інституалізація.

Мета: проаналізувати зі здобувачами зародження та основні напрями діяльності волонтерських організацій в Україні

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Питання для обговорення.

1. Ключові напрями активності волонтерського руху: допомога ЗСУ, соціальні ініціативи, відновлення.

2. Підтримка волонтерських ініціатив: практики та залучення .

Рекомендована література: , 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 16, 17, 19, 20.

Практичне заняття № 11

Тема: Діяльність організацій громадянського суспільства України у протидії ворожій пропаганді та дезінформації.

Мета: проаналізувати зі здобувачами особливості протидії громадських організацій Україні ворожій пропаганді.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Питання для обговорення.

1. Діяльність організацій громадянського суспільства України у сфері протидії дезінформації, розвитку критичного мислення: практики й розвиток.

2. Діяльність організацій громадянського суспільства з протидії російській пропаганді в регіональному інформаційному просторі

Рекомендована література: , 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 16, 17, 19, 20.

Практичне заняття № 12

Тема: Динаміка та перспективи діяльності інститутів громадянського суспільства в освітній сфері.

Мета: проаналізувати зі здобувачами ключові напрями діяльності інститутів громадянського суспільства в освітній сфері на сучасному етапі.

Норма часу (за навчальною програмою): 1 год.

Питання для обговорення.

1. Роль громадських організацій у моніторингу якості надання освітніх послуг.
2. Особливості підтримки неформальної та онлайн-освіти.

Рекомендована література: , 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 16, 17, 19, 20.

4 ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Система оцінювання успішності здобувача вищої освіти здійснюється за 100-бальною шкалою, що розділяється на дві складові:

1. 60 балів – поточна складова оцінювання.
2. 40 балів – модульна або підсумкова складова оцінювання.

Усі форми включено до 100-бальної шкали оцінювання.

Модульну або підсумкову складову оцінювання організовано шляхом складання двох модульних контролів знань студентів. Перескладати модульні контролі не дозволяється.

Контрольні заходи включають модульний контроль знань студентів. Поточний контроль є складовою частиною навчального процесу та здійснюється під час лекційних та практичних занять.

Форми поточного контролю

- перевірка підготовлених здобувачами презентацій за темами навчальної дисципліни узгодженої викладачем;
- перевірка виконання домашніх та індивідуальних завдань;
- модульний контроль;
- інші види контролю.

5. Рекомендована література

5.1. Базова

1. Громадянське суспільство та правова держава: виклики сьогодення: монографія / за заг. ред. О.О. Кота, А.Б. Гриняка, Л.Ф. Купіної, В.І. Шакуна. Київ : Алерта, 2023. 304 с.

2. Громадянське суспільство: курс лекцій. / уклад. Т. М. Борко. Миколаїв : МНАУ, 2023. 153 с
3. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні (2022–2023 рр.) : аналіт. доп. / [В. Г. Потапенко, Ю. А. Тищенко, Ю. Б. Каплан та ін.] ; за ред. В. Г. Потапенка, Ю. А. Тищенко, Ю. Б. Каплан. Київ : НІСД, 2023. 91 с. ULR: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-05/ad_hromad_susp_03052024.pdf
4. Основи громадянського суспільства та політичних знань : навч. посіб. / В. І. Бортніков, О. Б. Ярош, С. О. Байрак [та ін.]; за заг. ред. проф. В. І. Бортнікова. – Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 456 с.
5. Формування та становлення громадянського суспільства в Україні : монографія. Одеса : Купрієнко СВ, 2019. 158 с.
6. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку : аналіт. доп. / В. М. Яблонський [та ін.] ; Нац. ін-т стратег. дослідж. - Київ : НІСД, 2018. 128 с. ULR: [http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/Dopov_Gromadianske_Suspils tvo_druk_01-9151d.p](http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/Dopov_Gromadianske_Suspils_tvo_druk_01-9151d.p)

5.2. Допоміжна література

7. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Національна стратегія «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки», затверджена Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>
9. Про затвердження плану заходів до 2024 року щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки», затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2023 р. № 160-р. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-2023-%D1%80#Text>

10. Закон України «Про інформацію». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
11. Закон України "Про громадські об'єднання». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 1, ст.1 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
12. Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
13. Закон України «Про доступ до публічної інформації» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
14. Закон України «Про звернення громадян». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
15. Громадянське суспільство в Україні: становлення та розвиток : навч. посіб. / кол. авт.: А. М. Михненко, С. О. Кравченко, І. В. Пантелейчук та ін. К. : УкрСІЧ, 2015. 347 с.
16. Корнієвський О. А. Становлення і розвиток державності та громадянського суспільства в Україні: Навч. посібник. Чернівці: Освітній центр, 2015. 260 с.
17. Бабін Б. В. Права людини та громадянське суспільство : навч. посібн. для студ. вищих навч. закладів / Б. В. Бабін, А. В. Ковбан. – Одеса : Фенікс, 2014. – 320 с.
18. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Х. : Право, 2013. 536 с.
19. Цецик Я. П. Розвиток громадянського суспільства в Україні на сучасному етапі. Актуальні питання у сучасній науці № 9. 2024. С. 583-591. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/14842/14912>
20. Цецик Я. П. Особливості функціонування громадянського суспільства в Україні в умовах воєнного стану. Суспільство та національні інтереси. 2024. № 6. С. 529-537. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sni/article/view/15389/15459>

21. Цецик Я. П. Регулювання міжнародних взаємовідносин у громадянському суспільстві як чинник національної безпеки. Національні інтереси України. 2025. № 2. С. 1087-1095.

5.3. Інформаційні ресурси

1. «Комунікація влади та громадськості: інституційний аспект». Аналітична записка. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/293/>
2. Офіційний сайт Президента України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>.